

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

M.JUMAYEV

**MUTAXASSISLIK
FANLARINI
O‘QITISH METODIKASI**

*O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi
tomonidan 5A111701 - ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang‘ich ta‘lim) yo‘nlaishi mavjud bo‘lgan oliy o‘quv yurtlari
magistrlari uchun o‘quv qo‘llanma*

**Toshkent
“Innovatsiya-Ziyo”
2021**

UO'K : 51:371.3

KBK: 74.262

M 66

M.Jumayev

Mutaxassislik fanlarini o`qitish metodikasi

. O`quv qo`llanma. – Toshkent“Innovatsiya-Ziyo”, 2021, 228 b.

Ushbu o`quv qo`llanma 5A111701 - ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang`ich ta'lim) yo`nlaishi mavjud bo`lgan oliy o`quv yurtlari magistratura talabalari uchun o`quv qo`llanma sifatida tavsiya uchun mo`ljallangan bo`lib, unda mutaxassislik fanlari o`qitish metodikasining umumiy masallari, boshlang`ich ta'limda fanlarini o`qitish xususiyatlari, o`quv uslubiy ta'minoti, o`qitish tamoyillari va metodlari batafsil bayon etilgan. Mutaxassislik fanlarini o`qitish jarayonini tashkil etish, o`tkazish va o`qitishning interfaol usullari, axborot texnologiyalari ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyatlari, hamda tajriba sinov ishlarini o`tkazish metodikasi keltirilgan.

Taqrizchilar:

Q.Abdullayev- pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

F.Qosimov – pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

E E.Jumayev – pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O`RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI TOMONIDAN NASHRGA RUXSAT ETILGAN.

ISBN 978-9943-6764-0-4

© M.Jumayev ., 2021.

© “Innovatsiya-Ziyo”, 2021.

KIRISH

O`zbekiston Respublikasi “2017-2021 yillarda O`zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi bo`yicha Harakatlar strategiyasi”da xalqimiz hayot darajasini yuksaltirishning aniq mexanizmlari belgilab berilganligi to`g`risida fikrlarini bildirib, ushbu strategiyaning nafaqat xalqimiz, balki dunyo jamoatchiligi e`tiborini o`ziga jalb etgan muhim hujjatga aylanganligini alohida ta`kidla, o`tamiz.

“Harakatlar strategiyasida ta`lim sifatini oshirish, yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish masalalari alohida o`rin egallaydi.

*Yoshlarning bilim va iqtidorini chuqurlashtirish, ularning kelgusida malakali kadrlar bo`lib O`zbekistonni yanada rivojlantirishdagi ishtirokini ta`minlash maqsadida ta`lim jarayoniga zamonaviy yondashuvlar joriy etilmoqda, shunga javoban tadqiqot ishimizni samarali va amaliyotga joriy etishda natijaviylikka yetiborni qaratmiz. Ta`limga kompetentsiyaviy yondoshuv eskirib qolgan “bilim, ko`nikma va malakani o`zlashtirish” kontseptsiyasiga qarshi o`laroq, kasbiy, shaxsiy va jamiyatdagi kundalik hayotda uchraydigan holatlarda samarali harakat qilishga imkon beradigan **turli ko`rinishdagi malakalarni o`quvchilar tomonidan egallashni nazarda tutadi.** SHunday qilib, kompetentsiyaviy yondoshuvda matematik ta`limning asosini amaliy, tadbqiqiy yo`nalishlarini kuchaytirishga qaratiladi.*

Mutaxassislik fanlaridan ta`lim oluvchilarga yetarlicha bilim va ko`nikmalarni hosil qilish uchun zamonaviy ta`lim talablariga javob beruvchi o`quv - uslubiy majmualar, hamda o`quv adabiyotlarning

yangi avlodini yaratish va o`quv jarayoniga tadbqiq etish hozirgi davr talabidir.

Mutaxassislik fanlaridan ta'lim oluvchilarda yetarlicha bilim va ko`nikmalarni shakllantirishda zamonaviy o`qitish texnologiyalari va faol usullarini ta'lim jarayonida qo`llash yaxshi natija beradi. O`qitishda faol usullarni qo`llash ta'lim oluvchilar bilim imkoniyatlari, ijodiy qobiliyatlari va amaliy ko`nikmalarini o`rganish darajalarini rivojlantirishda ijobiy samara beradi. Albatta eng asosiysi mutaxassislik fanlaridan o`qitish jarayoni to`g`ri va samarali tashkil etish, o`tkazish va nazorat qilish muhim ahamiyatga ega.

Ushbu o`quv qo`llanmada mutaxassislik fanlarining o`quv - uslubiy ta'minotini ishlab chiqish qoidalari, o`qitish metodlari va ta'lim tamoyillari keltirilgan. Shuningdek mutaxassislik fanlarini o`qitish jarayonini tashkil etish, o`tkazish va baholash, o`qitishda faol usullarni qo`llash, mustaqil ishlarni o`tkazish va nazorat qilish, hamda elektron darsliklardan foydalanish imkoniyatlari batafsil bayon etilgan va tavsiyalar berilgan.

Mualliflar qo`llanmada uchraydigan ayrim kamchiliklar uchun uzr so`rab, bildirilgan tanqidiy fikr va mulohazalar hamda takliflarni minnatdorchilik bilan qabul qiladilar.

1 – BOB. MUTAXASSISLIK FANLARINI O`QITISH METODIKASINING UMUMIY MASALALARI

1.1. Mutaxassislik fanlarining o`ziga xos xususiyatlari

Zamonaviy ijtimoiy – iqtisodiy sharoitda kadrlarni kasb-hunarga tayyorlashni mukammallashtirishning muhim shart-sharoiti zamonaviy fan, texnika va texnologiyalarning yutuqlariga asoslangan ta'lim tizimini tashkil qilishdan iboratdir.

Hozirgi davrda ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biri o`qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va yutuqlardan keng foydalanish, ularni ta'lim tizimida joriy qilib borish hamda rivojlangan mamlakatlarning tajribalarini mamlakatimiz ta'lim tizimiga tadbiq qilish muhim hisoblanadi.

Ta'lim muassasalarida malakali mutaxassislar tayyorlash sifatini ko`p jihatdan mutaxassislik fanlarini samarali o`qitish belgilaydi. Mutaxassislik fanlarini o`rganishda ko`proq amaliylik yuqori bo`lganligi, ishlab chiqarishga yaqinroq hisoblanganligi umumta'lim fanlaridan farqli ekanligini ko`rsatadi. Ishlab chiqarish amaliyotlari mutaxassislik fanlari bilan o`zaro bog`liq holda olib boriladi. Mutaxassislik fanlaridan o`qitish uslublarini tanlash va o`quv maqsadlarini belgilash ham o`ziga xoslikni talab etadi. Mutaxassislik fanlarining yetakchi komponenti bo`lib «Faoliyat usullari» hisoblanadi. SHuning uchun ham mutaxassislik fanlaridan o`quv adabiyotlarini yaratish va shu bilan bog`liq bo`lgan ta'lim mazmunini belgilashda, o`quv jarayonini tashkil etishda, o`qitishning samarali usullarini tanlashda chuqur didaktik tahlil o`tkazish lozim.

Mutaxassislik fanlari ishlab chiqarishning aniq sohalari bo`yicha, ularda aniq mutaxassislik xususiyatlarini aks ettiruvchi bevosita chuqur, puxta bilimlar beruvchi, tegishli ko`nikma va malakalar hosil qiluvchi jarayonlarni qamrab oladi.

Bunday fanlar jumlasiga xalq xo`jaligining turli sohalari: qishloq xo`jaligi tarmoqlari, sanoat ishlab chiqarish korxonalarini, mashinasozlik, transport, aloqa, xalq hunarmandchilik tarmoqlari, madaniyat va san`atning yo`nalishlari va boshqa sohalari bo`yicha faoliyat turlarining o`ziga xos xususiyatlarini bevosita namoyon etadigan fanlar, ularning qismlari kiradi.

Ilg`or texnologiyalar, yangi texnikalar va fan yutuqlarini ishlab chiqarishga joriy etish, xalq xo`jaligi ba`zi tarmoqlarining rivojlanishigagina emas, balki barcha sohalarning (qurilish, mashinasozlik, qishloq xo`jaligi, sanoat, aloqa, xizmat ko`rsatish va boshqa) taraqqiyotiga va boshqarish, tashkil etish, iqtisodiyotga ham sezilarli ta`sir ko`rsatadi.

SHuning uchun ham texnika va texnologiyalarning o`zgarib va yangilanib borishi har bir mutaxassisning keng dunyoqarash va chuqur bilimga ega bo`lishini, hamda bir necha xil yumushlarni bajara olishini talab etadi.

Mutaxassislik fanlari mazmuni muayyan yo`nalish yoki ixtisoslikning tavsifiga mos tushishi, ya`ni ta`lim oluvchining egallaydigan kasbi bo`yicha bajariladigan faoliyat usullarini o`zida qamrab olishi kerak. Mutaxassislik fanlari mazmun va mohiyatiga ko`ra quyidagi guruhlarga ajratiladi:

Oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili o`qitish metodikasi: oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili o`qitish metodikasi sohasida olib borilgan tadqiqotlar va fanning muhim muammolari; oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili o`qitish metodikasining tarixi va hozirgi vaqtdagi holati. Oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili o`qitish metodikasi fanining ilmiy asoslari, tamoyillari; oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili o`qitish metodikasi bilan bog`liq fanlar, ularning tekshirish metodlari; oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili fonetikasi o`qitish metodikasi; oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili morfologiyasini o`qitish metodikasi; oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili leksikologiya bo`limini o`qitish metodikasi; oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili sintaksis va punktuatsiya bo`limini o`qitish metodikasi, oliy va o`rta maxsus ta`limda ona tili uslubiyat bo`limini o`qitish metodikasi.

Oliy va o`rta maxsus ta`limda matematika o`qitish metodikasi: Uzluksiz ta`lim tizimida matematikadan DTS, o`quv reja va dasturlarni o`rganish, tahlil qilish, uzviylik va izchilligini ta`minlash masalalari. O`quvchilarda matematikaga layoqatni baholashning statistik tahlili. To`plamlar nazariyasini o`qitish metodikasi; matematik mantiq elementlarini o`qitish metodikasi; kombinatorika elementlarini o`qitish metodikasi; sanoq sistemalarini o`qitish metodikasi; nomanfiy butun sonlar arifmetikasini o`qitish metodikasi;